

EEN BRUG TE VER

Nederland telt zo'n 40.000 geregistreerde dak- en thuislozen, en nog een veel groter aantal dat nergens geregistreerd staat. Als we nu niet ingrijpen zal dat aantal, zo is de verwachting, in de komende tijd alleen maar stijgen. Panorama gaat met het Straat Consulaat de straat op in Den Haag, waar zich een stille ramp voltrekt en mensen letterlijk onder de brug slapen: "Drie loonstrookjes missen en je kunt al de lul zijn."

TEKST MICHA JACOBS, FOTO'S GOFFE STRUIKSMMA



Tot een jaar geleden is er met Marco* weinig aan de hand. Hij werkt in Leiden en woont al een tijdje samen met zijn vriendin, in Den Haag. Maar dan gaat het mis.

“We hadden niet eens ruzie,” zegt hij. “Ik had een aantal dingen op Facebook gezet, bijvoorbeeld dat iedereen maar de tering kon krijgen. ’s Ochtends om 4.30 uur kwam ik thuis, straalbezopen. Toen smeedt ze me het huis uit. Haar huis. Sinds die dag heb ik haar nooit meer gezien of gesproken. Ik stond op straat. En nog steeds.” Het is 21 december 2019. Marco slaapt op de bank van een vriend. Eén nacht wordt een week, een week wordt een maand. Marco: “In het begin ben je nog welkom, maar op een gegeven moment wek je toch wat irritatie op. Niet bij één vriend, maar bij al mijn vrienden bij wie ik op de bank sliep. Ik wilde wel een eigen huis, ik had ook nog gewoon werk, maar ik kwam niet in aanmerking voor een sociale huurwoning. En mijn vrienden zagen mij ook niet meer aankomen. Mijn sociale leven droogde snel op, net als mijn bankrekening. Ik sliep namelijk in hotels, totdat het geld op was.” Marco klopt aan bij het daklozenloket in Leiden. Dat is dicht bij

zijn werk, maar nog veel belangrijker: in Leiden kent bijna niemand hem. In Den Haag wel, daar ziet hij te veel bekenden als hij even een rondje loopt. Juist die herkenning probeert hij te voorkomen, want hij schaamt zich dood voor de situatie waarin hij terecht is gekomen. Maar het daklozenloket in Leiden heeft slecht nieuws voor hem. Marco heeft, zoals dat heet, te weinig regiobinding met Leiden. Het laatste adres waarop hij stond ingeschreven is in Den Haag, dus daar moet hij zich maar melden. Precies wat hij niet wil.

“Ik had horrorverhalen over de daklozenopvang in Den Haag gehoord,” zegt hij. “Dat het er volledig uit de klauwen liep, dat het onveilig en smerig was. Toen ik bij het Leger des Heils aan de Binckhorstlaan terecht kwam, wist ik niet wat ik meemaakte. Geen beveiliging, geen kluisje, altijd op je hoede dat je telefoon niet wordt gejat, vechtpartijen midden in de nacht, geen oog dichtdoen. Na een paar nachten ben ik vertrokken. Twee mannen kregen ruzie met elkaar. Eén van hen trok een brandblusser van de muur en smeedt die tegen het hoofd van die andere. Ik dacht: ik ben weg hier.” Ondertussen verliest hij zijn baan: “Ik kon niet meer werken, want de

Aad haalt de straat naar binnen.

ellende gaat toch in je kop zitten.” Hij klopt aan bij zijn zus die hem geld leent voor nog een paar hotelovernachtingen, maar ook dat geld is zo op. Marco slaapt steeds vaker in schuurtjes of bij mensen die hij helemaal niet kent. Vaak zijn dat crackkrokers die een tientje vragen om te kunnen blijven slapen zodat ze met dat geld weer een ‘bolletje’ kunnen kopen. Marco: “De eerste nacht was prima, want ik sliep daar samen met een maat van mij. Maar de tweede dag was ik er alleen. Heel onveilig: echt iedereen daarbinnen ging uit

Jeroen (links) en Joy (rechts) delen hygiënepakketten uit aan daklozen.



‘In het hotel waar ik slaap, verblijven ook drie daklozen met een auto. Hoe ze dat doen weet ik niet, maar het is eigenlijk te gek voor woorden’

zijn plaat.” Na wat omzwervingen meldt hij zich bij het daklozenloket in Den Haag. Dat helpt hem om zijn leven weer op de rit te krijgen. Hij krijgt een zorgpas zoals ze die in Den Haag noemen: een pas waarmee hij gebruik kan maken van de nachtopvang. Om daarvoor in aanmerking te komen wordt je eerst bij het daklozenloket gescreend om te zien welke hulpvraag je hebt. Dat noemen ze eerstelijnsopvang. Als er ruimte is in de maatschappelijke opvang, kun je daar in principe zes weken blijven. In die tijd wordt gekeken welke vorm van opvang het best voor je is. Er zijn namelijk verschillende vormen van opvang: Marco is economisch dakloos, maar je hebt ook mensen met verslavings- en GGZ-problematiek. Binnen die eerstelijnsopvang maken de hulpverleners een schifting tussen wie waar het best terecht kan om te werken aan zijn herstel. Althans, zo werkt het in theorie. Momenteel kunnen mensen niet uitstromen naar een vervolgplek,

waardoor ze soms langer dan een jaar verblijven in de noodopvang. Op dit moment krijg je zelfs geen zorgpas meer en kun je niet terecht in de nachtopvang. Er is een lange wachtlijst en geen plek. Als je nu dakloos wordt, ben je de komende drie maanden niet aan de beurt voor een bed. Marco zit momenteel in de schuldsanering en heeft een daklozenuitkering van iets meer dan 700 euro per maand. Ook slaapt

hij weer in een hotel, op kosten van de gemeente. Door corona zijn er namelijk niet genoeg opvangplekken beschikbaar en hotels staan grotendeels leeg. Een geluk bij een ongeluk, zegt hij zelf.

Een schreeuw om hulp

Het verhaal van Marco is exemplarisch voor een grote groep mensen die door een verkeerde keuze in hun leven, het verliezen van hun baan of simpelweg door het einde van een relatie op straat komen te staan. Eén bouwsteentje valt weg en hun leven stort als een kaartenhuis in elkaar. Vanwege het groot tekort aan betaalbare huisvesting in Nederland kom je niet zomaar weer aan een andere →

De Haagse wethouder Bert van Alphen (Armoedebestrijding & Maatschappelijke opvang) hoopt op beterschap.



Help de dak- en thuislozen!

Tijdens een demonstratie voor het Tweede Kamergebouw, afgelopen week tijdens Wereld Daklozendag, luidt Straat Consulaat de noodklok, omdat de wachtlijsten voor de eerste noodopvang van dak- en thuislozen oplopen. Straat Consulaat strijdt voor drie concrete oplossingen:

1. Een laagdrempelige noodopvang
2. 24-uursopvang voor jongens tussen 18 en 23 jaar.
3. Permanente winterkoudregeling voor alle daklozen.

Directeur van Straat Consulaat Marlies Filbri: “De overheid is verantwoordelijk voor voldoende zorg voor mensen die (vaak tijdelijk) zorg en opvang nodig hebben. Het is ook belangrijk dat de beeldvorming over daklozen in de samenleving verandert.

Voor meer informatie over Straat Consulaat of voor ideeën in de ideeënbus: ga dan naar straatconsulaat.nl

Het zijn niet allemaal oude mannen met een baard die met een winkelwagentje op een bankje liggen. Het zijn mensen zoals jij en ik. We roepen de samenleving dan ook op om ons te steunen en met goede ideeën te komen voor een oplossing van het probleem van de groeiende hoeveelheid mensen in Den Haag zonder dak boven hun hoofd.”

woning. Eén misstap en je komt door tekorten in de maatschappelijke opvang in een systeem van hulpverlening waarbij daadwerkelijke zorg waardoor je weer verder kunt ontbreekt. Te lang zitten mensen in een gebrekkige noodopvang waar je maar moeilijk uitkomt. Je zit als een vlieg in een spinnenweb, en niemand die het weet of ziet. Mensen die het net als Marco overkomt voldoen niet aan het clichébeeld van de dakloze onder de brug of bedelend voor de supermarkt. Ze dragen schone kleding, zien er verzorgd uit en liggen niet onder een stuk karton in een portiek. Mensen zoals u en

‘Een tandenborstel!’ schreeuwt de dakloze man terwijl hij zijn tandeloze mond openspert. ‘Wat moet ik daar nou mee?’

wij. Zoals Michiel, die net als Marco vrijwilliger bij Straat Consulaat is. Ook hij is economisch dakloos. “Ik was consultant in de klantenservice,” zegt hij. “Ik help grote organisaties om hun klantenservice beter in te richten. Niet de minste baan, maar ik kreeg omzetproblemen door te laat

Voor het gebouw van de Tweede Kamer worden hamburgers uitgedeeld.

betaalde facturen. Ik ging naar de gemeente, om alvast te zeggen dat ik waarschijnlijk in de problemen zou raken en dat ik mijn rekeningen niet meer kon betalen. Een schreeuw om hulp dus. Dan zet je je huis maar te koop, kreeg ik toen te horen. En dat ik maar terug moest komen als het huis verkocht was. Dat deed ik. 6000 euro hield ik over na aftrek van alle kosten en schuldposten. Wat ze dan zeggen is: bel eerst je familie en maak je spaarrekening leeg voordat je hier komt.”

Michiel gooit zijn spullen in de opslag en slaapt, net als Marco, bij vrienden op de bank. Niet een paar weken of maanden: maar liefst twee jaar. Dan moet de grootste uitdaging nog komen. Want hoe hou je je zaak overeind als je geen adres hebt? Datzelfde geldt voor de zorgverzekering. Michiel: “Ik heb nooit een betalingsachterstand gehad, maar toch werd ik eruit gekieperd, omdat ik nergens officieel woon. Net als bij de Kamer van Koophandel trouwens.”

Van ‘slechts’ een woonprobleem wordt Michiel door alle stress ook een ‘zorgprobleem’. Hij gaat van de nachtopvang naar een project voor economisch daklozen. “Het Leger des Heils had een leegstaande verdieping in een verzorgingsflat gehuurd,” vertelt hij. “Eigen voorziening, studiootje, prima.

Maar de weerstand tegen dat project was groot. Niet zozeer van de ouderen met wie ik in die flat woonde – ik deed vaak een bakje koffie met ze, hartstikke gezellig – maar van hun families. Ik bedoel: als je op bezoek gaat bij je moeder en je staat met een flesje wijn in de lift, dan is er niks aan de hand. Maar sta ik met een fles wijn in de lift, dan zeggen ze meteen: Oh, daar heb je die dakloze weer, die alcoholist. Wat doet ie in de flat bij mijn moeder? Het werkt ontzettend stigmatiserend.”

Hij heeft inmiddels weer een baan, wéér als consultant, maar dan nu in loondienst: “Ik ben dakloos met een auto van de baas voor de deur.” Marco lacht besmuikt: “In het hotel waar ik slaap, slapen ook drie daklozen met een auto. Hoe ze dat doen weet ik niet, ik heb het ze niet gevraagd, maar het is eigenlijk te gek voor woorden. Dat dat kan in Nederland.”

180 mensen buiten

Het is koud en guur in Den Haag. Regen en wind geselen lichaam en geest. Vannacht sliepen er naar schatting 180 mensen buiten. In een lekkende tent in de duinen, onder een brug of in een parkeergarage. Joy en Jeroen van Straat



De koude wind giert onder de brug door, daarboven den deren de treinen over de rails. Zes daklozen bibberen op een matrasje in de kou: vijf mannen, één vrouw

Consulaat gaan vandaag de straat op om hygiënpakketjes uit te delen aan daklozen. Dat zijn kleine rugzakjes met daarin onder andere een mondkapje, een zaklamp, shampoo, een paar waxinelichtjes om je aan op te warmen, een flesje water en iets te eten. Joy is belangenhartiger van de daklozen; Jeroen, ooit verslaafd aan alles wat los en vast zat, maar nu al zes jaar clean, is als projectleider aan de stichting verbonden. Later vanmiddag delen ze hamburgers uit aan dak- en thuislozen tijdens een demonstratie tegen het huidige daklozenbeleid voor het Tweede Kamergebouw. Joy: “Vorig jaar waren er 4000 mensen daklozen in Den Haag, van wie ongeveer een kwart tussen 18 en 27 jaar oud. Dat is een ongelooflijk kwetsbare groep, zeker de jongeren die afkomstig zijn uit de jeugdzorg. Het enige wat zij willen is een eigen plek en perspectief. Op studie, of op werk. Maar er zijn gewoon geen betaalbare studio's

of geschikte kamers voor jongeren en de wachlijst voor een sociale huurwoning in Den Haag is meer dan vijf jaar. In andere steden, zoals Amsterdam, duurt dat nog veel langer.”

Een hoop moedeloosheid

Vaish is 25. Op haar 5de staat ze al onder toezicht van Bureau Jeugdzorg. Ze kent geen ander leven dan dat van logeer- en pleeggezinnen als ze op haar 18de, omdat ze de jeugdzorg moet verlaten, weer bij haar moeder moet intrekken. De ruzies worden steeds heftiger, al weet ze de situatie nog enigszins in de hand te houden tot ze 19 is: dan gooit haar moeder haar op straat. Ze komt bij het Jeugd Interventie Team (JIT) terecht, een organisatie die haar ondersteunt in een woon- en leer-

Vaish hoopt op een eigen woonplek.



traject, om grip op haar eigen leven te krijgen. Vaish is niet de enige. Veel jongeren uit de jeugdzorg vallen tussen de wal en het schip nadat ze 18 zijn en voor de wet volwassen. De overgang van jeugdzorg naar volwassenenzorg loopt niet altijd soepel.

Drie jaar geleden krijgt Vaish via het Leger des Heils een woning toegewezen die ze deelt met een paar anderen. Daar woont ze nu nog steeds, zonder zicht op een zelfstandige woning. Dorpjes in Limburg of Groningen, daar kan ze misschien naartoe. Krimpgebieden waar nog weleens een huis wil vrijkomen, maar waar ze niemand kent en die haar leven nog meer zouden ontwrichten dan dat het nu al is. Ze lacht vriendelijk, maar onder die glimlach schuilt een hoop moedeloosheid. Ze wil accountancy studeren, daarvoor volgt ze nu het educatieproject ‘Terug naar school’ van het Straat Consulaat en het ROC: “Daarmee komt een studie gelukkig weer wat dichterbij.”

Voor Abdul, net 20, klinkt het allemaal heel herkenbaar. Als kind komt hij met zijn vader vanuit Koeweit naar Nederland. De rest van de familie blijft achter. Zijn vader is oud-militair die gewond raakt tijdens de Golfoorlog begin jaren negentig en een beter leven in Nederland zoekt voor zichzelf en Abdul. Dat gaat goed, tot een paar jaar geleden. Abdul en zijn vader vechten elkaar letterlijk het huis uit. Ook hij komt terecht in het systeem van nachtopvang. Iedere ochtend verlaat hij om 8.00 uur de nachtopvang, om zich om 17.00 uur weer te melden. Hij studeert, maar als door corona alles online moet, heeft hij geen plek om zijn online lessen te volgen. Zelfstandige woonruimte kan hij voorlo- →



pig op zijn buik schrijven. Hij verblijft al anderhalf jaar in de nachtopvang die eigenlijk bedoeld is voor maximaal zes weken. Volgende maand, als hij zijn retailopleiding heeft afgerond, wil hij zich inschrijven voor de mariniersopleiding in Den Helder: "Ik weet wat ik wil, alleen de weg ernaartoe wordt steeds moeilijker."

Ron, ooit zelf ook 'gestruikeld' zoals hij het zelf noemt, werkt sinds een paar jaar als straatambassadeur bij Straat Consulaat om mannen als Michiel en Marco te begeleiden. Zelf sliep hij een tijd in een bos bij Rijswijk. Hij kent de wetten van de straat en weet wie er rondzwerven: "Dit zijn de gemiddelde daklozen in Nederland, niet de excessen die de media altijd laten zien. Mensen die in de war zijn of dronken, dat is slechts een klein percentage daarvan. Het is een probleem van de overheid omdat zij, zoals in onze grondwet staat, de zorgplicht heeft om voldoende betaalbare huisvesting te organiseren en indien nodig zorg en maatschappelijke opvang te organiseren. Maar het is ook een probleem van de samenleving. Als wij ons met z'n allen zouden realiseren dat de manier waarop wij nu met het daklozenprobleem omgaan niet de juiste is, dan zijn we al een heel eind. Kijk eens naar de kostenkant. Mensen aan hun lot overlaten is veel duurder dan iemand snel weer overeind helpen. Nu kost alleen de opvang van een gemiddelde dakloze in de maatschappelijke opvang 30.000 euro per jaar. 30.000 euro! Als die 30.000 euro preventief kan worden ingezet voordat iemand dakloos wordt – bijvoorbeeld in schuldhulpverlening en tijdelijke ondersteuning bij de betaling van de



De vrouw kijkt wanhopig uit haar ogen. Ze heeft een longziekte waardoor ze na elke zin naar adem hapt. Het is maar de vraag of ze de winter overleeft

Abdul wil het liefst bij de marine.



huur – kan je met zeker de helft minder toe. Nu zitten daklozen vier tot vijf jaar vast in een systeem waar ze niet uitkomen. Dat kost ons als samenleving twee ton per dakloze voordat ze enigszins overeind komen. Dat is echt van de zotte."

Er moeten volgens Ron meer betaalbare woonplekken worden gecreëerd, gewoon een kamer of een studio waar mensen zelfstandig kunnen wonen. Niet eens een hele eengezinswoning voor henzelf. Maar er wordt niks gebouwd voor mensen met een kleine portemonnee. In Den Haag niet, maar ook daarbuiten niet. Ron: "Daar moet de overheid zo snel mogelijk mee beginnen. Straks hebben we niet 40.000, maar het dubbele aantal daklozen in Nederland."

Jeroen sleurt zo'n veertig hygiënepakketten mee in zijn bakfiets. Joy stopt ondertussen bij een bankje waar een dakloze man in de regen

zijn ellende wegdrinkt. Verbaasd kijkt hij in het rugzakje dat Joy hem aanreikt. Daarna een bulderende lach. "Een tandenborstel!" schreeuwt hij terwijl hij zijn tandeloze mond openspert. "Wat moet ik daar nou mee? Ik heb helemaal geen tanden!" Op het Prins Hendrikplein – 'Een Haagse kakbuurt' – komt Jacob aangebiet. Jacob leeft al zes jaar op straat. Daar heeft hij zijn weg inmiddels gevonden. In zijn tas zit een tent waarin hij vannacht heeft geslapen. Nooit in de stad zelf, altijd net daarbuiten, uit het zicht. Die fiets zag hij laatst op straat staan, met de sleutel nog in het slot. Die nam hij mee. Hij zegt het niet met zoveel woorden, maar eigen schuld van de eigenaar. Als er een kinderzitje op had gezeten, had hij 'm laten staan, zegt hij: "Ik steel niet. Tenminste, ik pak wat nodig is om te overleven. Als ik honger heb, loop ik ook met een brood de winkel uit zonder te betalen. Er is geen rechter in Nederland die mij daarvoor zal veroordelen. In Nederland staat de term broodnood in de wet, ofwel: niemand mag hongerlijden." Jacob is sowieso niet voor één gat te vangen. Met 'gejat wif' op openbare plekken heeft hij via de zogeheten Google Academy

geleerd hoe hij met zijn telefoon apps moet bouwen. Als hij straks Google-gecertificeerd is en dus genoeg apps heeft gebouwd, kun je ze kopen. Tot die tijd overleeft hij het wel, zegt hij.

De straat in zijn dna

Overleven doet Aad, bijna 78, ook. Joy brengt hem een rugzakje in het hotel waar hij een paar nachten doorbrengt. Aad slaapt al meer dan twintig jaar buiten, meestal op de bovenste verdieping van een parkeergarage: "Mooi uitzicht, hoor." Aad is een hoarder, iemand die zijn huis volstouwt met troep en niks weg kan gooien. Aad zit amper twee dagen in zijn hotelkamer of hij heeft de halve straat naar binnen gehaald. Overal ligt rotzooi, van zijn bed tot in de badkamer. Een halve kerstboom, oud ijzer, een vergeelde tekening van een straat, gereedschap. De straat zit in zijn dna. Wat je ook probeert, die krijg je er nooit meer uit. En dat wil hij ook niet. Hij is inmiddels zo teleurgesteld in de maatschappij en al zo lang op zichzelf aangewezen dat regels voor hem niet meer bestaan. Zeker niet de regels van een burgerlijk bestaan. Hij wil vrij zijn, en vrij zijn betekent voor hem buiten leven, ook al wil de maatschappij hem binnen hebben. Geld speelt geen rol, zegt hij: "Vrijheid is niet te koop." Met elke vezel in haar lijf trekt Joy zich het lot van dak- en thuislozen aan. Vooral dat van de meest kwetsbare mensen die al zo lang in het systeem vastzitten dat er nergens meer opvang geregeld kan worden. Sommigen van hen slapen letterlijk onder de brug, op nog geen 200 meter van station Den Haag Hollands Spoor. De koude wind giert onder de brug door. Zes daklozen bibberen op een matrasje in de kou: vijf mannen, één vrouw. Op de stoeptegels staan een paar aangebroken flessen drank. De mannen, drie Hagenezen, een Pool en een Litouwer, zijn beneveld door de alcohol; de vrouw kijkt wanhopig uit haar ogen. Ze is ziek. Ze heeft COPD, een longziekte



waardoor ze na elke zin naar adem hapt. Ze wil eigenlijk ook helemaal niet praten. Ze is kapot, moe, angstig en radeloos. Constant wordt ze opgejaagd door de politie. "We zijn volgens de politie vies, vuil en smerig en maken mensen bang," zegt ze. Haar moegestreden ogen houden de tranen niet meer tegen. "Ik ben niet eng," zucht ze. "Er zijn zoveel lieve mensen die me eten komen brengen, of een kopje

Dakloze Jacob is gehard door de straat.

Door weer en wind helpen Joy en Jeroen daklozen waar ze kunnen.

thee. Sommige mensen stoppen zelfs om een praatje te maken. Lief. Laatst kwam er een meisje van een jaar of 3 naar me toe dat mij zeven euro toestopte. Haar moeder keek goedkeurend toe vanaf een afstandje. En dan zegt de politie dat wij mensen bang maken. Dat is niet zo. Wij mogen er gewoon niet zijn." Joy en Jeroen vrezin met grote vreze. Met de winter in aantocht is het maar zeer de vraag of deze vrouw het overleeft. De aanblik van dat matrasje onder die brug is elke keer weer een snoeiharde confrontatie met de werkelijkheid, zegt Joy. Nu zijn het 180 mensen die buiten slapen, morgen misschien 200 of 300. En elke dakloze is er een te veel, weet ook Ron: "We moeten ons eigenlijk kapot schamen dat een welvarend land als Nederland dit laat gebeuren. Ik bedoel: waarom is er nergens woonruimte? Waarom moeten er mensen op straat leven in een welvarend land als Nederland? Voor de mensen onder de brug lijkt elke hoop verloren, voor mensen als Marco, Michiel, Vaish en Abdul niet. Die zouden baat hebben bij een betere zorg en opvang, al voelt dat als roepen in de woestijn. Zeker in de huidige tijd. Ron: "Drie loonstrookjes missen en je kunt al de lul zijn." ←

** Naam om privacy-redenen gefingeerd.*

